

'Spoken' fraai maar onevenwichtig

Theater Spoken van Ibsen door Toneelgroep Amsterdam. Gezien: 27/2 Stadsschouwburg. Inl. toneelgroepamsterdam.nl

Het regent onophoudelijk in het zwarte decor van Spoken (1889) door Henrik Ibsen. De zoon van mevrouw Alving, Oswald, komt terug uit Parijs. Videobeelden tonen zijn tocht naar een boerse uithoek aan zee. De Duitse regisseur Thomas Ostermeier, verbonden aan de Berlijnse Schaubühne am Lehninger Platz, heeft een fijn clichébeeld van Nederland: regen, zware zeeën, donker wuivend riet. Ons land is ook domineesland: acteur Hans Kesting zet een formidabele dominee Manders neer met de juiste zalvende stem en prekende gebaren. In deze entourage plaatst Ostermeier Spoken, een beklemmend verhaal over de jongeman Oswald die aan erfelijke geslachtsziekte lijdt die zijn lichaam, en vooral zijn geest, aantast.

Maar juist dat heeft Ostermeier uit het stuk geregisseerd. Hij laat Oswald, prachtig gespeeld door Eelco Smits, lijden aan een geestesziekte die hij aan zichzelf te wijten heeft door zijn uitpattingen in Parijs. Hiermee haalt hij de angel uit de voorstelling. Want het is de vader die aan zijn zoon syfilis heeft overgedragen. Oswald is schuldeloos; daarom is de doem die over zijn leven komt zo afschuwelijk. Het is onduidelijk waarom Ostermeier deze domme keuze maakt. Dirk Tanghe legde bij zijn briljante Spoken in 2004 juist de nadruk op het spook van erfelijkheid.

Dat neemt niet weg dat Spoken een aangrijpende voorstelling is. Marieke Heebink geeft een schitterende vertolking van een vrouw wier hele leven vastzit. Haar man heeft bij de dienstmeid een dochter verwekt, die nu haar dienstmeid is. Zoon Oswald is hier een videokunstenaar. Eelco Smits buit dat uit door zijn moeder en Manders op cruciale momenten vast te leggen. Hiermee wil hij zijn besmette verleden ontraadselen. Aan het slot zegt hij "Moeder, geef mij de zon." Dat betekent: moeder, geef me de dood. Zijn moeder dient hem morfine toe. Heebink weet een indringende dubbelheid aan deze fatale handeling te geven: ze is opgelucht en wanhopig tegelijk. Dat zij dan met ontbloot bovenlijf bovenop haar ook al naakte zoon gaat liggen, getuigt van een hinderlijke freudiaanse symboliek. Moeder en zoon verstrengeld in dood en leven. Het beeld is te zwaar aangezet. Wat Ibsen in zijn toneeltekst zo briljant weet te verzwijgen, roept Ostermeier luid uit. Dat maakt Spoken onevenwichtig.

